

Zacht op lachen

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Malou Holshuijsen

Zachtop lachen

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 5370 3

© 2021 Malou Holshuijsen

Omslagontwerp Riesenkind

Omslagbeeld © privéarchief Hannie Rijbroek-de Keijser

Foto auteur © Ruud Pos

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Lieve Hannie Rijbroek-de Keijser,

Sorry dat ik je niet heb kunnen thuisbrengen.

We vieren het toch, deel een van twee

Gisteren

‘Maar gisteren noemde ze je een klootzak,’ zegt Viktor wanneer ik hem vertel dat de cliënt met wie ik gister nog ruzie-met-een-knip-oog maakte vandaag haar hoofd op mijn schouder liet leunen en ‘Ik hou van jou’ zei.

Het is een kleine aanleungemeente waarvoor ik een paar keer in de week de stad verlaat om er te werken. De zorglocatie waar ik sinds een paar weken iedere woensdag en vrijdag mag helpen is een werkplaats waar we samen met mensen met een beperking schroeven sorteren, tellen, in bakjes doen en weer dichtplakken. Een totaal andere invulling van mijn dagen dan normaal gesproken op de redactie in de stad. Ik vind het fijn een periode niet bezig te zijn met Malou. Malou in een tijdschrift, Malou op Instagram. Malou in de uitverkoop in de grote winkel van Malou. Koop Malou, vind jij Malou ook leuk? Koop haar, like haar, boek haar, neem haar.

Ik loop zoals gewoonlijk na een vrolijke dag werken vol verhalen het gebouw uit naar het station om daar de trein te pakken en weer terug naar de stad te reizen. Een wandeling van een kwartier. Negen van de tien keer heb ik via mijn oortjes Viktor aan de telefoon en dan vertel ik wat er allemaal is gebeurd. Vandaag kwam er iemand naast me staan. Ze legde haar hoofd niet al te zacht op mijn schouder en zei heel hard ‘Ik hou van jou’. De dag daarvoor noemde

ze me een klootzak omdat ze boos op me was. Ik zag hoe zij stiekem de stickers van het bureau van iemand anders pakte. Toen ik zei dat ze die terug moest leggen was ik een klootzak. Twee keer. ‘Klootzak, jij klootzak!’ zei ze.

Ik vroeg haar of ik dan geen klotenzak was, waarna ik de derde klootzak in ontvangst nam.

‘Dus eigenlijk ben je klotenzakken,’ zei Viktor gister toen ik met hem belde op weg naar het station. Inmiddels kent hij de verhalen over de cliënt en moet hij lachen om deze nieuwe plottwist. ‘Wat een fijn begin van je weekend,’ zegt hij en ik praat door. Ik vertel over de afspraak die ik heb gemaakt met de zelf gekroonde knuffelkoning, een jongen met het downsyndroom die me in iedere hoek van het pand met gespreide armen staat op te wachten. Hij mag me nog ‘maar’ twee keer per dag knuffelen. Eén keer bij binnenkomst en als hij weer naar huis gaat. Hij knuffelde me die dag drie keer, wat een enorme vooruitgang is.

We kletsen door en ik klets veel. Daarom loop ik een beetje te traag, waardoor ik genoodzaakt ben een sprintje naar het perron te trekken. Ik verbreek de verbinding met Viktor omdat rennen me onverstaaanbaar maakt. Nu het telefoongesprek is gestopt begint mijn muzieklijstje op Spotify weer af te spelen. Ik luister naar het nummer ‘We vieren het toch’ van Spinvis, vrolijk snel ik op de maat van de muziek de trap op.

De zon is al rood

Ik hoor een gitaar

Dit moet hem wel zijn

De mooiste avond ooit en iedereen zwaait

En alle kinderen ook

En ze roepen mijn naam

En dan groeien ze op

En Juul heft zijn glas

En de grap die hij dan maakt is de beste grap ooit

Ik ben op tijd boven en hij uit. Het is gênant hoe buiten adem ik ben. Ik veeg de zweetdruppels van mijn voorhoofd. Van rechts komt een sneltrein aangestormd. Die passeert hier altijd rond dit tijdstip, daarna komt van links mijn stoptrein die me weer naar de grote stad zal brengen. Op het perron tegenover me staat een vrouw die zich opeens voorover laat vallen.

De muziek in mijn oren vervormt. Ik kijk naar de vrouw en probeer wat ik zie meteen weer te vergeten. Ze is voor de sneltrein gesprongen, het gebeurde voor mijn neus. Wat net nog een springlevend wezen was bestaat niet meer.

Wat een gek woord eigenlijk, springlevend.

Ik luister naar de tekst omdat ik wil dat de werkelijkheid verwaagt in plaats van de muziek in mijn oren. Ik probeer me te concentreren.

Er wordt gepraat en gedanst

En de muziek is wel vreemd

Ik krijg een biertje van Luuk

Hij zegt: we vieren het toch

En dan verdwijnt hij opeens

Is ze dood?

Is het nou heel erg warm of ijskoud?

Waar ben ik?

Sprong ze nou echt?

Wat heb ik vandaag gegeten?

Wat doe ik in dit kutdorp?

Wist ze dat ze dit ging doen toen ze vanmorgen opstond?

Dit is belachelijk.

Is dat een been?
Is het vrijdag?
Het stinkt hier.
Hoe laat begint de les?
Hoe oud ben ik?
Is het links of rechts?
Is het woensdag?
Nee, het is vrijdag.
Waarom denk ik aan woensdag?
Heb ik een telefoon bij me?

Geheimen zijn top secret

Zevenentwintig jaar geleden, ik ben zes

Ik loop door de achtertuin naar het huis van Madé en kijk of de achterdeur open is. We spelen altijd samen op woensdagmiddag, maar ze is nergens buiten. Dat is gek, want vaak is Madé er al voordat ik er ben. De gordijnen aan de voorkant van het huis zitten dicht en toen ik aanklopte reageerde niemand. Wel hoorde ik muziek en gezang. De deur gaat open en ik ga naar binnen. Ik ruik brandstokjes met de geur van rozensiroop. In de keuken van Madés moeder staat maar één pan. Ik probeer te ruiken wat dit is. Babi ketjap of zo, denk ik. Mijn familie eet niet zoveel babivlees omdat mama daar pukkeltjes van krijgt. Laatst had ze er eentje met wit erop. Helemaal gevuld met spek, denk ik. Spekvlees heeft ook witte dingen.

Via de keuken loop ik naar de woonkamer waar het geluid vandaan komt. Het is rokerig binnen. Er zitten mensen op de grond, ze praten anders Indisch. Sommige woorden ken ik, maar heel veel ook niet. Ze praten erg snel hier.

Ik zie de moeder van Madé, ze huilt. Ik bekijk de mensen in de woonkamer een voor een in de hoop dat ik Madé zie. Zou ze toch buiten zijn?

Opeens wordt er op mijn rug getikt, Madé houdt haar vinger voor haar mond. ‘Ssssst,’ zegt ze en ze wenkt me terug de keuken in. ‘Je moet nu weg, ik kom zo naar buiten. Wacht daar op me.’ Ze stopt een stuk sponscake in mijn hand.

Mijn oma Helena maakt bijna nooit sponscake. Eerder spekkoeck. Mijn moeder maakt geen zoet omdat ze zegt dat het veel te veel werk is voor iets wat je net zo goed bij de toko kan halen.

Ik loop weer naar buiten, naar de grote kastanjeboom. Er gooien mensen takken in de boom omdat ze hopen dat er dan kastanjes uit vallen. Van mijn vader heb ik gehoord dat de kastanjes daarvoor nog te jong zijn. Ik mag ze alleen van de grond rapen. Daar komt Madé aanrennen. Ze heeft nog een stuk sponscake, wat betekent dat we allebei een eigen stuk hebben.

Het is ons plekje, onder de kastanjeboom. We zitten er met onze ruggen tegenaan.

‘Wat is er bij jou thuis aan de hand?’ vraag ik. ‘Is er iemand jarig?’

Madé draait zich naar me toe. ‘Ja, Layla is jarig, mijn zus,’ zegt ze.

‘Ik wist niet dat jij een zus hebt,’ zeg ik.

Madé neemt een hap van haar sponscake. Er zitten groene kruimeltjes op haar jas. Zij eet altijd rommeliger dan ik.

‘Kan je een top secret geheim bewaren?’ vraagt Madé.

Ik knik. ‘Ja hoor, dat kan ik wel.’

‘Ik weet het beter,’ zegt ze. ‘Ik vertel eerst een geheim en daarna moet ook jij een geheim vertellen, oké?’

Ik knik.

‘Ik had een zus, Layla, maar die is dood. Al voordat ik werd geboren, toen ik in mama’s buik zat,’ zegt Madé.

‘Hoe is ze doodgegaan?’ vraag ik.

‘Weet ik niet,’ zegt Madé. ‘Dat is geheim. Ook top secret, zelfs ik weet het niet. Nu moet jij een geheim vertellen.’

Ik denk na, zoveel geheimen heb ik niet. Ik vertel Madé gewoon het enige geheim dat ik heb. ‘Weet je, mijn opa Rob Nijbeek van oma Helena, die hier vlakbij wonen?’ vraag ik.

Madé knikt. ‘Ja, hij is heel streng altijd,’ zegt ze.

‘Hij is helemaal niet mijn opa. Hij is niet de echte vader van mijn moeder. Maar een stiefvader,’ zeg ik.

‘Is dat ook top secret?’

Ik knik. 'Daar mogen we van mama nooit over praten als opa Rob erbij is. Ik denk niet dat hij het zelf weet.'

Rob, hou op!

Drieëntwintig jaar geleden, ik ben tien

Tien jaar zijn heeft niet zoveel zin in dit huis. Ook ben ik erg klein voor mijn leeftijd waardoor ik kinderachtiger word behandeld dan andere tienjarigen. Hetzelfde als Thomas, die is zes. Op visite gaan bij oma Helena en opa Rob Houwop zal tot mijn zestiende niet leuk zijn. Misschien dat ik als ik zestien ben ook plezier beleef aan rode wijn drinken en muziek luisteren, net als zij. Ik ken niks van zijn lp's en ik durf er niet bij in de buurt te komen om de achterkant van de hoezen te bekijken. Het mag niet van opa Rob Houwop. Dingen veranderen als je ouder wordt. Ik krijg borsten en schaamhaar, dat heb ik in een boek gelezen. En ik heb het bij Annemarie gezien op school. Zij is al elf, ze is blijven zitten en heeft al borsten. Ik weet niet of ze schaamhaar heeft maar dat groeit ongeveer tegelijk. Het zal wel dus. Misschien word ik ook dik, net als mijn oma Helena. Mijn moeder is niet dun en niet dik, zij zit ertussenin. Ik vraag me af of mama ook dun was toen ze zo oud was als ik. En oma Helena, zou die ooit dun zijn geweest?

We zijn bij oma Helena en opa Rob Houwop op visite omdat mijn tante Lia uit Antwerpen een dagje in Nederland is. Ze heeft bonbons voor me meegenomen. Ik kijk altijd uit naar het bezoek van tante Lia uit Antwerpen omdat ik de bonbons lekker vind. Mijn broertje Thomas, mijn nichtje Elisa uit Antwerpen en ik zitten te te-

kenen. Vandaag mogen we aan de eettafel achter in de woonkamer op het mooie tekenpapier kleuren. Ook heeft opa Rob Houwop zijn puntenslijper van zolder gehaald zodat we alle stompe potloden kunnen slijpen. Nergens zit meer een puntje aan. Als ik hier ben en Elisa is er niet, teken ik op oude enveloppen uit de papierbak. Dan zijn er weinig potloden om mee te kleuren omdat de punt eruit of plat is. Opa Rob Houwop is gek op Elisa omdat zij zijn echte kleindochter is. Ik ben dat niet. Mijn broertje Thomas ook niet. Ik vind dat ik beter kan tekenen dan Elisa, maar opa Rob Houwop vindt haar tekeningen mooier. Er hangen drie ingelijste tekeningen van Elisa in het trapgat en nul van mij of van Thomas. Mijn moeder zegt vaak dat ik heel erg creatief ben, maar ik weet niet of dat waar is. Opa Rob Houwop zegt dat er een groot verschil is tussen creatief zijn en talent hebben.

Oma Helena is de moeder van mijn moeder en opa Rob Houwop is haar stiefvader. Mijn moeder ziet haar moeder en stiefvader niet veel. Alleen als tante Lia uit Antwerpen er is gaat ze op visite. Vroeger zijn hier in huis nare dingen gebeurd waar ik niks over mag weten. Als mijn moeder er iets over zegt is dat per ongeluk. Soms verspreekt ze zich over Rob Houwop en roept ze iets lelijks over hem. Als ik doorvraag begint ze snel over andere dingen te praten. 'Niet voor kinderen van tien', dat zegt ze ook weleens. Als we hier op visite zijn merk ik niks van vroeger. Iedereen doet alsof er niks aan de hand is. Misschien is er ook wel niks aan de hand, ik weet de waarheid niet. 'Zo erg was het toch niet?' zei ik de vorige keer tegen mama toen we terug naar huis liepen na de verjaardag van oma Helena. Ze gaf geen antwoord.

Mijn moeder is bang voor de tandarts. Als we daarnaartoe moeten zegt ze altijd dat het zo voorbij is. Dat doet ze ook als we naar oma Helena en opa Rob Houwop gaan. 'We zijn zo weer thuis,' zei ze toen we hier aan het begin van de middag naartoe liepen.

Opa Rob Houwop heet eigenlijk Rob Nijbeek. Omdat mijn oma

Helena vaak ‘Rob, hou op’ zegt zijn mijn broertje en ik hem Rob Houwop of opa Plop Nijbeek gaan noemen. Plop heeft te maken met de rodewijnflessen die opa Rob Houwop altijd opentrekt. Iedere dag een stuk of drie.

Plop.

Glouglouglouglouglou.

Ik ken geen andere mensen die overdag zoveel glazen drinken als mijn opa Rob Houwop en oma Helena. Zou er speciale overdagwijn bestaan? Mijn moeder, mijn vader, tante Lia, oma Helena en opa Rob Houwop zitten in de woonkamer. In het zitgedeelte van de woonkamer staan drie banken in de vorm van een U. Mijn ouders zitten op de visitebank, mijn tante Lia naast oma Helena en Rob Houwop zit alleen op zijn bank. Iedereen in dit huis heeft een vaste plek en als je nieuw bent of een kind wijst opa Rob Houwop aan waar je mag gaan zitten. Nooit maar dan ook nooit mag iemand op de vaste plek van opa Rob Houwop zitten. Zijn plek is helemaal links op de bank, naast de muziekinstallatie. Na mijn tweede tekening heb ik geen zin om er nog een te maken. Ik laat me van mijn stoel onder de tafel glijden en kruip eronder vandaan. Opa Rob Houwop schraapt zijn keel. Daarna doet hij het geluid van een koe na. Iets wat hij doet zolang ik me kan herinneren. ‘Wat ben jij van plan?’ vraagt hij na de tweede keer loeien. ‘Mag ik even in de la met het speelgoed kijken? Ik wil niet meer tekenen,’ zeg ik. Opa Rob Houwop schudt zijn hoofd. ‘En waarom wil jij niet meer tekenen?’ Ik haal mijn schouders op, want ik weet het antwoord niet.

‘Hè, verdomme, Rob, hou op,’ zegt mijn oma Helena. ‘Laat haar nou. Malou, lieverd, pak het laatje maar uit de kast.’ Voordat opa Rob Houwop kan reageren loop ik naar het kleine laatje in de kast en haal het er in z’n geheel uit. Ik ben tien, en al dit speelgoed is voor kleuters. Waarom ik nog steeds met dit speelgoed speel weet ik niet. Misschien gewoon omdat ik geen zin meer heb in tekenen. Ik ben

wel heel klein voor mijn leeftijd, de op een na kleinste van de klas.

‘Breng dat eens naar mij,’ zegt opa Rob Houwop. Hij wijst naar het laatje dat ik stevig vasthoud. Eigenlijk wil ik naar de gang en met het speelgoed onder de trap gaan zitten. Als andere mensen kijken durf ik niet hardop te spelen.

Oma Helena’s stem klinkt een beetje boos. ‘Hè, Rob, hou op! Ik heb toch gezegd dat het mag?’ zegt ze. Ik kijk naar mijn moeder. Zij zucht, maar ik weet niet wat de zucht betekent. Misschien betekent de zucht ‘Daar gaan we weer’ of misschien vindt mama ook dat ik weer moet gaan kleuren. Twee tekeningen is toch genoeg?

In het huis van mijn opa Rob Houwop en oma Helena ruikt het altijd hetzelfde. De combinatie van trekkende Chinese kruidenthee waar mijn oma haar eczeemvoeten in baddert, witte rijststoom uit de rijstkoker en iets wat op dat moment in de keuken staat te pruttelen. Besengeh of een andere soort draadjesvlees. Hier staat de verwarming altijd op vierentwintig graden. In de winter en in de zomer. Dat is nodig voor de planten die normaal gesproken alleen in de tropen kunnen groeien. Er ligt felrood tapijt op de grond en op de plek van oma Helena een los matje, gemaakt van hetzelfde materiaal. Ik overhandig opa Rob Houwop het laatje met kinderspeelgoed.

‘Zal ik je matje even uitkloppen?’ vraag ik aan oma Helena. Het matje is helemaal wit van de huidschilfers. ‘Fijn, lieverd, doe dat maar,’ zegt ze. Gelukkig, denk ik. Nu hoef ik niet bij opa Rob Houwop te staan. Ik weet namelijk wat hij gaat doen. Hij gaat de plastic kleurenpuzzel in elkaar zetten en ik moet met mijn handen op mijn rug naar hem kijken. Kijken doe je met je ogen, dat heb ik geleerd. Mama zegt het ook weleens als we winkelen. Eigenlijk zou ik dat tegen opa Rob Houwop moeten zeggen. Ik heb het laatje met speelgoed gepakt, niet hij.

Ik loop naar de achtertuin en klop het matje met oma Helena's huidschilfers uit op het perfect gemaaid gras. Er staat een bordje in met VERBODEN VOOR ONBEVOEGDEN erop. Ik weet niet wat het woord onbevoegden precies betekent maar ik weet wel dat ik onbevoegden ben. Nooit ofte nimmer mogen we op het gras van opa Rob Houwop lopen. Ik heb het een keer per ongeluk gedaan toen opa Rob Houwop er niet was. Oma Helena heeft me toen laten zweren dat ik het nooit meer zou doen en ik mocht het tegen niemand zeggen. Misschien zit er gif in het gras om insecten dood te maken, of verf waardoor het zo mooi groen blijft. Waarom zou het anders zo verboden zijn?

Terug in de woonkamer leg ik het matje weer onder oma Helena's voeten. Van de wonden op haar hiel krijg ik kippenvel. Vaak zegt oma Helena dat de Chinese kruidenbaden heel goed helpen. Ik kijk nog een keer naar haar voeten. Ze zien eruit alsof ze elk moment open kunnen barsten. Er zitten scheurtjes in.

'Kom eens hier,' zegt opa Rob Houwop. Ik hoop dat hij tegen Elisa praat en doe of ik hem niet hoor. Hij verheft zijn stem. 'Ma-lou, hierrrrrrrrrr,' zegt hij nogmaals.

'Het is geen hond, pap,' zegt mama. Ze klinkt fel, alsof ze eigenlijk ergens van schrikt. Soms schreeuwt ze ook zo tegen Thomas als hij iets doet wat een beetje gevaarlijk is. Spelen in de buurt van het fornuis als er een grote pan soto ayam opstaat bijvoorbeeld.

Iedereen is stil.

Zo stil als het buiten is wanneer het 's nachts heeft gesneeuwd. Ik weet niet wat er aan de hand is maar de stilte voelt als een enge film. Zo eentje die ik niet snap maar waarvan mensen zeggen dat het kunst is. Ik denk aan dingen die ik kan zeggen. Dat is moeilijk als het doodstil is.

Langzaam loop ik naar opa Rob Houwop. 'Wat is er?' vraag ik, en opa Rob Houwop schrikt op.

'Jezusmina, waarom laat jij mij zo schrikken?' zegt hij boos.

Ik ben verbaasd. 'Je riep me toch?' vraag ik.

Hij schudt zijn hoofd. 'Dan hoeft je me nog niet zo te laten schrikken.'

Ik vraag opa Rob Houwop nog een keer wat er is.

'Nee, niks,' zegt hij zonder dat hij me aankijkt. 'Ik wilde je iets heel speciaals laten zien maar dat heb je nu verpest.' Naast hem op de bank ligt het plastic puzzeltje. Hij heeft het in elkaar gezet, zoals ik in mijn hoofd al voorspelde. 'Doe de puzzel in de doos en ruim alles maar weer op,' zegt hij. Ik pak de puzzelstukjes en leg ze in het doosje. Ik lees wat erop gedrukt staat: GESCHIKT VOOR KINDEREN VANAF ZES JAAR.

Ik ben tien en uiteindelijk gaat alles veranderen. Misschien snap ik ooit waarom opa Rob Houwop zo gemeen doet. Misschien snap ik dan ook waarom we hier zijn terwijl mama dat eigenlijk niet wil. Dat zal nog wel even duren. Eerst borsten en schaamhaar, dan begin ik volwassen te worden en ga ik meer begrijpen. Ik hoop niet dat ik later net zo dik word als oma Helena. Haar oude kapotte voeten wil ik ook niet. Opeens schiet me de vraag die ik tijdens het tekenen heb bedacht te binnen.

'Was jij vroeger dun, oma Helena?' vraag ik.

Weer is iedereen stil, tot opa Rob Houwop het geluid van een koe nadoet. 'Wat ben jij een dom kind,' zegt hij.

Mijn moeder staat op en loopt de woonkamer uit.

'Jij bent wel heel nieuwsgierig, Malou,' zegt oma Helena.

Dit heb ik vaker gehoord. Ik ben te nieuwsgierig volgens mijn moeder. Maar hoe kom ik anders dingen te weten? Ik kan niet anders dan nieuwsgierig zijn. Anders blijf ik maar van niks weten.

Mama heeft onze jassen gepakt. Mijn vader is Thomas al aan het helpen. Thomas vindt houtje-touwtje moeilijk want hij is nog maar zes. Ik zwaai naar mijn nichtje Elisa.

Zonder dat iemand iets zegt lopen mama, papa, Thomas en ik naar buiten.

De gifbeker, slok één

Een jaar of twee geleden, ik ben eenendertig

Kun je vertellen waarom je hier bent?

Ik heb een brief, van mijn huisarts. Het is een doorverwijzing. Ik kreeg ook pillen. Het zijn pammetjes.

Heb je die nu geslikt? Die pillen?

Ja. Ik mag er drie per dag. En heel soms als ik 's nachts wakker word neem ik er nog een extra. Zonder de pillen durf ik niet naar bed, en fietsen wordt ook steeds moeilijker.

Laat ik maar met de deur in huis vallen, ik wil dat je met die pillen stopt.

Waarom?

Omdat het emoties afvlakt. Om je te kunnen helpen moet ik weten hoe je eraan toe bent. Als jij diazepam slikt vertroebel je de angsten en kunnen we deze ook niet verhelpen.

Oxazepam.